

A legnagyobb reményekkel fogott Dayka a magyar nyelv s irodalom tanításához, ő küzdött meg a kezdet nehézségeivel s egy nagy pædagogiai igazságra jutott: hogy egy ismeretlen nyelvet nem lehet más ismeretlen nyelvvvel tanítanunk.

CZEIZEL JÁNOS.

IRODALOM.

Báró Eötvös József. Összes munkái, VI—X. kötet. Budapest, 1902. Révai Testvérek kiadása. *

Eötvös József összes műveinek kiadásából, mely a nagy író és államférfi családjának nemeslelkűségéből mult év őszén indult meg, megjelent a második sorozat. Nem olyan ismert műveit foglalja magában az egykori közoktatásügyi miniszternek, mint az első sorozat, mely Eötvös három nagy regényét hozta, de változatosabb és mert a felölelt művek régi kiadásaiokban nehezebben hozzáférhetők, talán még fontosabb. A VI. kötetben A nővéreket, a VII-ben Eötvös elbeszéléseit, a VIII-ban emlék- és ünnepi beszédeit, a IX—X-ben politikai szónoklatait olvassuk.

Bennünket, az iskola embereit, A nővérek érdekel első sorban, ez a pædagogiai regény, mely ha nem is olyan merész, újító, elveiben, nézeteiben nem olyan mélyen járó és mélyreható, mint rokon társa, Rousseau Emilje, két nagy előnye van fölötte: igazibb regény, bonyodalmasabb cselekvénynyel és közelebb járó az élet igazságaihoz. És még egy szempontból érdekes: Eötvös, hazánk közoktatásügyeinek két izben is vezetője, e regényben azokat a gondolatokat veti papírra, azokat az elveket hirdeti egy költött cselekvény fordulataiban, a melyeket a maga családjában, saját gyermekei nevelése közben szerzett. Nem ok nélkül emeltem ki közoktatásügyi miniszter voltát; mert ritka embernek adatott az a szerencse, de nehéz, veszedelmes szerencse, hogy azokat az igazságokat, melyeket elméletben hirdetett, átvihesse a való életbe. Eötvös közéjük tartozott. Nem végezne hálátlan munkát, a ki Eötvös elmélete és gyakorlata között a regény alapján meg akarná keresni a kapcsolatot.

* Az első öt kötet ismertetését l. folyóiratunk ez évi januári számában.

Elbeszéléseinek jelentősége kisebb, de e gyűjteménynek meg van az az értéke, hogy közülök kettő (Pusztalák, A nevelő) s egy töredékül maradt regénye (A XIX. század bárói) először itt jelenik meg nyomtatásban. Mit tudott volna alkotni az író ez utóbbiból, nem tudjuk, de ő maga főművének szánta s teljes lelkével kezdett hozzá. Már ez is becsessé teszi ezt a nem is száz lapra terjedő torzót, mely szintén irány-regény lett volna, a pénz-arisztokrácia diadalmaskodó előretörésével s a született nemesség hátraszorulásával korképet akart festeni, valószínűleg avval a szándékkal, hogy fölhívja a figyelmet a társadalmi ellentétek és küzdelmek káros hatására.

Emlékbeszédeit és politikai szónoklatait kevés kivétellel már olvashattuk együtt, kötetbe foglalva. Az előbbieket nemcsak változatos tárgyuknál fogva tesznek számot irodalmunkban — ő tartott emlékbeszédet Kőlcsey, Kazinczy, Vörösmarty, Széchenyi fölött — hanem magasan szárnyaló gondolatai, költői szelleme és képei, nyugodt, érzelmes hangulata és méltóságos nyelve a legkiválóbb emlékbeszédek közé emelik ezeket a gyász-szónoklatokat.

Politikai beszédeit időrendben kapjuk, nagyokat, kicsinyeket egymás mellett, maradandó hatású, kidolgozott szónoklatait vegyesen azokkal a rövid válaszokkal, melyeket a tárczája ügyében hozzá intézett interpellációkra adott; itt van a híres fölirati beszéde és a homeopathiai tanszék ügyében mondott, itt a vallás-szabadság ügyében tartott és a napirendhez vagy házszabályhoz való rövidke fölszólalás. Egy-kettő csakugyan legfőljebb személyi érdekű, de a többi, még a látszólag jelentéktelenek is, mindegyik egy-egy adat Eötvös kulturpolitikájához, s az ő alkotta törvényekkel együtt nyújtják teljes képét Eötvösnek, a pädagogusnak.

CSÁSZÁR ELEMÉR.

Die Psychologie des Kindes und die Schule von Benno Erdmann.
Bonn, 1901.

A gyermekpsychologia néhány év óta nálunk is foglalkoztatja az embereket. Mint minden új dolog, sokaknak tetszik. Mint könnyűnek látszó tanulmány, sokakat kecségtet eredményes munka reményével. A hol, mint ez új tudományban, még csak nyers empirikus munka folyik, sokan azt hiszik, hogy új, eredeti, önálló adalékokkal gazdagíthatják a